

TEHTAANTYTTÖ

Pertti Rajala

TEHTAANTYTTÖ

— muistikuvia menneestä

Julkaisija: Vanhustyön keskusliitto
Kauppiaankatu 3
00160 Helsinki
Puh. 90-625 971
Paino: Grafitex Oy

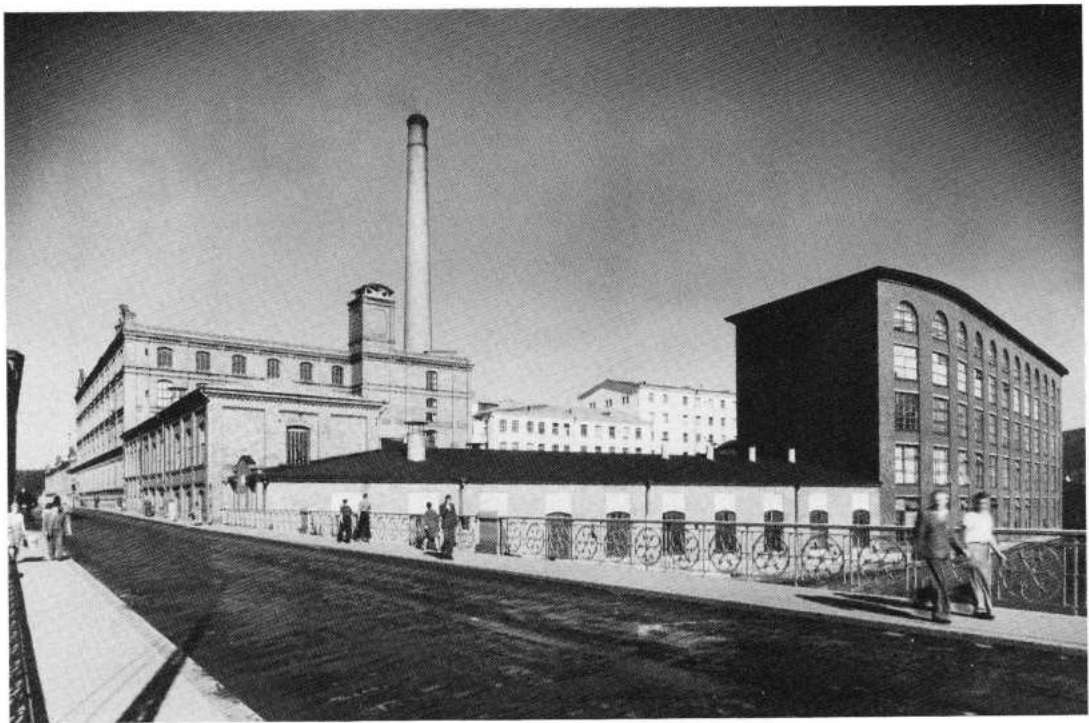
Kuvat: Tampereen kaupungin valokuva-arkisto
Museovirasto
Helmi Haapasen kokoelma
Oy Finlayson Ab:n arkisto

ISBN 951-9006-66-4

HELMİ HAAPANEN

Nimeni on Helmi Haapanen.
Olen yli 85 vuotta vanha.
Synnyin vuonna 1901,
siis tämän vuosisadan alussa.
Tämä kirja kertoo elämästäni
ja tapahtumista elämäni aikana.

Tampereelle perustettiin isoja tehtaita.
Tehtaista ihmiset saivat työtä.

Meidän perheessä oli neljä lasta.

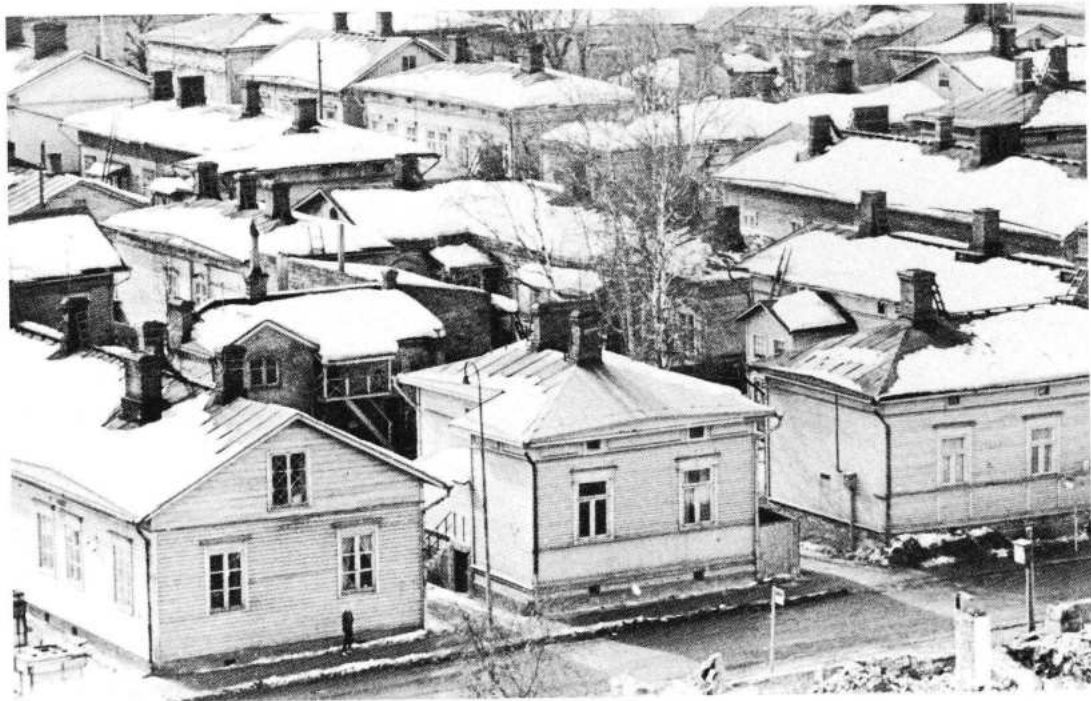
TAMPERE

Synnyin Tampereella.
Äitini oli kutoja
ja isä oli maalari.
He olivat töissä puuvillatehtaassa.
Kun olin kahden viikon ikäinen,
äidin oli palattava töihin.
Mummu alkoi hoitaa minua.

Meille syntyi kuusi lasta.
Kaksi lasta kuoli jo vauvana.
Mutta loput neljä lasta elivät aikuisiksi.
Ja pitkään ovat eläneetkin!

Tampereelle muutti siihen aikaan
paljon ihmisiä maaseudulta.
Tampereella oli isoja tehtaita
ja niihin pääsi töihin.

Asunnoista oli kova puute.
Mekin asuimme huonossa asunnossa.
Mutta sai olla tyytyväinen,
että oli edes katto pään päällä.

Amuri syntyi puuvillatehtaan ympärille.

Asunnot olivat ahtaita.
Meidän perhe, kuusi henkeä asui yhdessä huoneessa.

AMURI

Me asuimme Amurissa.
Tehdas oli rakentanut taloja Amuriin
ja sieltä mekin saimme katon päämme päälle.
Meillä oli yksi huone, missä nukuttiin
ja yhteinen keittiö neljän muun perheen kanssa.
Aina oli ahdasta ja hälinää.
Mutta emme me riidelleet.
Yritettiin sovussa sopia toistemme sekaan.

Elämä oli silloin kovempaa kuin nykyään.
Töitä oli tehtävä lujasti,
ruokaa ei aina ollut tarpeeksi
ja palkka oli kovin pieni.
Mutta silti ei valitettu.
Ja kyllä me hauskaakin pidimme.

Jos jossain oli häät, kaikki menivät mukaan.
Jos tapeltiin tai syttyi tulipalo,
heti juostiin katsomaan.
Häät, tappelut ja tulipalot olivat
sen aikaisia huveja.

Koulu oli pieni, mutta siellä kävi paljon lapsia.

En voinut käydä koulua kuin kolme vuotta.
Isän ja äidin palkka ei riittänyt perheen elatukseen.
Myös minun oli mentävä työhön.

KOULU

Minä menin 8-vuotiaana kouluun.
Samalla luokalla oli paljon lapsia.
Minä osasin jo lukea ja kirjoittaa,
kun menin kouluun.
Minut siirrettiin heti toiselle luokalle.
Opettaja oli ankara.
Minä pelkäsin häntä.
Ja jäinkin heti luokalleni.

Oppilailla oli koulussa työtehtäviä.
Piti kantaa halkoja ja siivota.
Minun työni oli soittaa kelloa
silloin, kun oppilaiden oli tultava luokkaan.

Olin koulussa vain kolme vuotta.
En voinut käydä koulua kauemmin.
Minä menin töihin, koska tarvittiin rahaa.
Isän ja äidin palkka ei riittänyt
meidän kaikkien elämiseen.

Pääsin töihin puuvillatehtaalte.

Minusta tuli kutoja.
Kudoin kangasta isolla koneella.

TYÖ

Minusta tuli tehtaalainen.
Olin ylpeä siitä, kun pääsin töihin.
Aluksi siivosin tehtaan lattiaita.
Lapset tekivät töitä 6 tuntia päivässä
ja aikuiset 12 tuntia, kello kuudesta aamulla
aina kello kuuteen asti illalla.
Välillä oli kaksi taukoa.
Jo 14-vuotiaana minä tein työtä
koko päivän, 12 tuntia.
Myös lauantaina oltiin töissä.
Työpäivän jälkeen olin
hyvin väsynyt.

Minusta tuli kutoja.
Kudoin kangasta isolla koneella.
Melu tehtaassa oli kova.
Laiton pumpulia korviini,
ettei minulta menisi kuulo.
Jotkut tulivat lähes kuuroiksi,
kun eivät suojanneet korviaan.

Minä en mahtunut sairaalaan, vaan
minua hoidettiin palokunnantalon käytävällä.

Kuolleet kuljetettiin hautaan vaunuilla.

LAVANTAUTI

Sairastuin lavantautiin.
Minussa nousi korkea kuume,
ruoka ei pysynyt vatsassa
ja koko ajan oli paha olo.
Moni kuoli lavantautiin.

Lavantauti aiheutui likaisesta vedestä.
Ennen puhtaudesta ei huolehdittu
yhtä hyvin kuin nykyään.
Likavesi laskettiin järveen
samaan paikkaan, mistä otettiin
myös se vesi, jota juotiin.

Kaikki sairaalat olivat täynnä.
Minä en mahtunut sairaalaan.
Minua hoidettiin palokunnan talon käytävällä.
Lääkkeeksi annettiin mustikkasoppaa.

Näin monen ihmisen kuolevan.
Mutta uskoni paranemiseen heräsi,
kun toiset potilaat paranivat.

Ihme tapahtui ja minäkin paranin.

Kansalaissodassa suomalaiset taistelivat keskenään.

Punaiset hävisivät sodan.
Punaisia vangittiin ja vietiin vankileirille.
Onnellista oli, että sota loppui.

SUOMEN ITSENÄISTYMINEN JA KANSALAISSODAN SYTTYMINEN

Eräänä päivänä tehtaan johtaja käski
pysäyttää koneet keskellä päivää.
Johtaja kertoi, että nyt Suomi
oli itsenäinen maa!
Suomi sai itse
päättää omista asioistaan.

Helppoa itsenäistyminen ei ollut.
Syttyi sota, kansalaissota.
Työläiset eli punaiset halusivat
erilaisen Suomen kuin valkoiset, jotka olivat usein
rikkaita maatalojen, tehtaiden ym. omistajia.

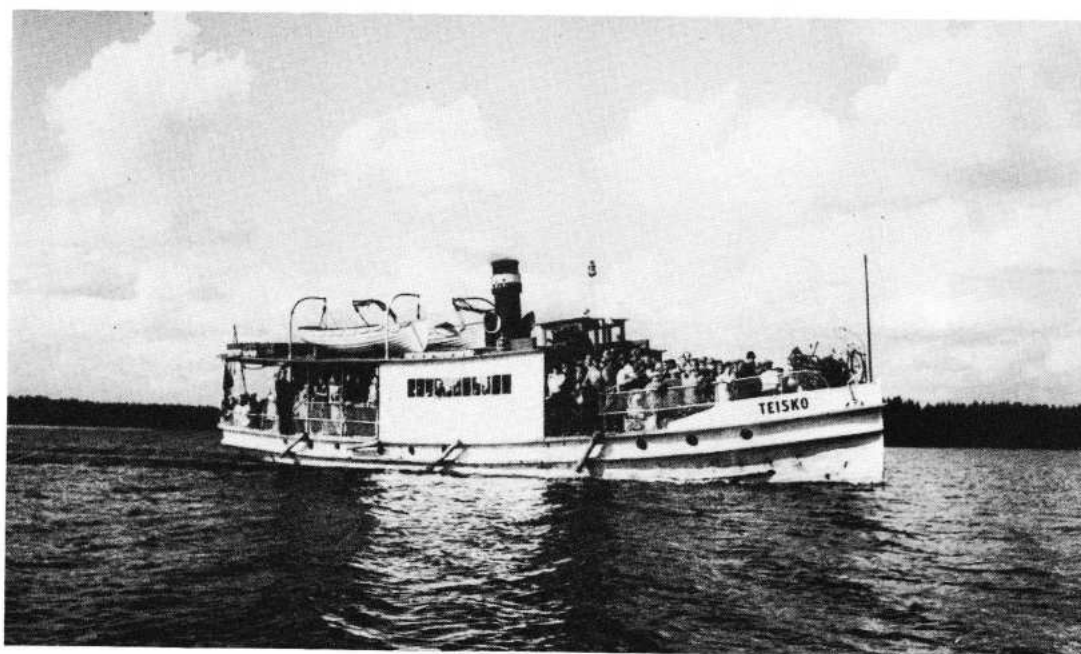
Isäni kuului maalarien ammattiosastoon.
Siksi hänen oli pakko liittyä punaisiin,
punakaartin vartiojoukkoihin.
Taisteluihin hän ei osallistunut.

Tampereella käytiin kovia taisteluja.
Minä olin mukana hoitamassa haavoittuneita.
Vedin perässäni haavoittuneita
pitkin Amurin katuja.

Punaiset hävisivät sodan.
Lopulta sillä ei ollut niin merkitystä.
Pääasia oli, että sota loppui.

Elämä rauhoittui ja vakiintui pian kansalaissodan jälkeen.
Minä olin vielä nuori. Vaikka oli puutetta,
elämä oli iloista ja hauskaa!

Tampereelta pääsi laivalla maaseudulle.

ELÄMÄ KANSALAISSODAN JÄLKEEN

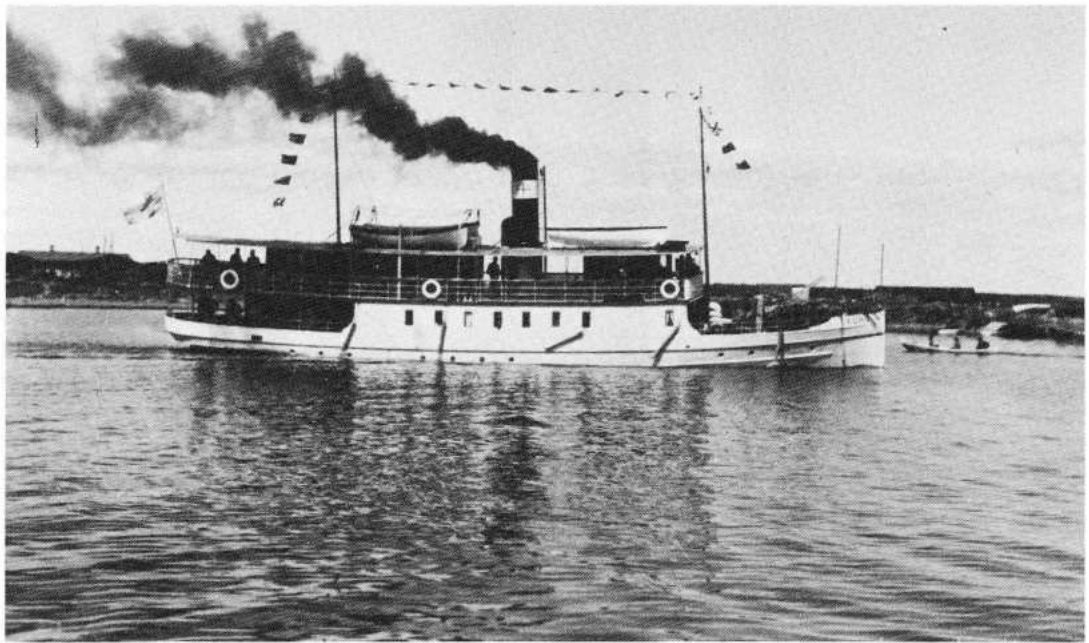
Sodan jälkeen vangittiin ne
punaiset sotilaat, jotka saatiin kiinni.

Myös minun isäni joutui vankileirille.
Hänet vapautettiin, kun selvisi,
että hän ei ollut tappanut ketään.
Suurin osa vangeista vapautettiin,
mutta moni myös teloitettiin ampumalla.

Elämä rauhoittui vähitellen.
Aluksi oli puutetta ruuasta ja vaatteista.
Mutta pian olot paranivat.
Tansseja ja iltamia järjestettiin
tai käytiin elokuvissa, joita
siihen aikaan sanottiin "eläviksi kuviksi".

Laivoja kulki Tampereelta maaseudulle.
Satamassa oli tori, jossa maalaiset myivät
lihaa, leipää, perunoita ja muita tavaroita.
Hevosiakin kaupattiin.

Elämä oli huoletonta ja hauskaa.
Minäkin olin silloin vielä nuori.

Kuru-laiva kuljetti ihmisiä Tampereelta maaseudulle.

Pelastusmiehistö yritti pelastaa Kuru-laivasta
veteen pudonneita ihmisiä.
Myrskyssä auttaminen oli vaikeaa.

KURU-LAIVA KAATUU

Oli syyskuu, lauantai-iltapäivä.
Tuuli nosti suuria aaltoja.
Näsijärvellä oli myrsky.
Laivojen lähtö oli myöhässä.
Odotettiin, että myrsky tyyntyisi.
Mutta myrsky ei tyyntynyt.
Lopulta laivat saivat luvan lähteä.

Kuru-laiva ei selviytynyt myrskystä.
Se kaatui heti lähdön jälkeen.
Vaikka rantaan oli lyhyt matka,
paljon ihmisiä hukkui ja kuoli.
Monet pelastuivat pitämällä kiinni
pinnalla kelluvista tavaroista.
Toiset laivat yrittivät pelastaa
veteen pudonneita ihmisiä.
Auttaminen oli vaikeaa,
koska aallot olivat korkeita.

Minä katselin surullisena rannalta, miten
ihmiset taistelivat henkensä puolesta.
Vielä nykyäänkin, kun kuljen
Näsijärven rannassa, aina muistan
sen myrskyn, kun Kuru-laiva kaatui.

Sota-aika oli raskasta kaikille suomalaisille.

Naiset valmistivat vaatteita ja muita tarvikkeita rintamalle.

SUOMI JOUTUI MAAILMANSOTAAN

Sireenit ulvoivat ja lentokoneiden ääni kuului.
Pian putosivat pommit.
Oli juostava piiloon pommisuojaan.
Suomi oli joutunut sotaan
Neuvostoliittoa vastaan.

Ensin sodittiin talvisota ja sitten jatkosota.
Sota-aika oli raskasta kaikille suomalaisille.
Ihmisiä kuoli ja haavoittui.
Ruuasta, vaatteista ja muista tavaroista
oli jatkuvasti puutetta.
Mutta puute ei ollut pahinta, vaan pelko:
pelko omasta tai läheistensä kuolemasta.

Minun veljeni oli sodassa.
Me teimme paketteja rintamalle, tutuille ja
tuntemattomille sotilaille.

Minä olin töissä kun kerrottiin,
että sota oli loppunut.
Kaikki kutojat itkivät pitkän aikaa
ilosta ja helpotuksesta.
Viiden pitkän sotavuoden jälkeen
vihdoinkin oli tullut rauha!

Myös Tamperetta pommitettiin sodan aikana.
 Palaneet ja tuhoutuneet talot oli rakennettava uudestaan.

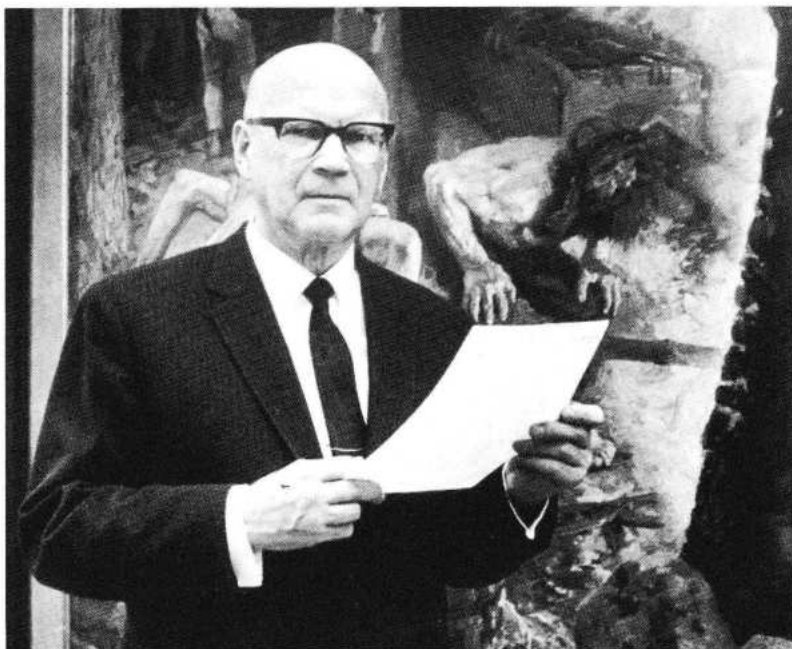
Vuonna 1952 Suomessa järjestettiin olympiakisat.
 Paavo Nurmi toi olympiatulen stadionille.

PALUU RAUHAAN

Suomi oli hävinnyt sodan Neuvostoliitolle.
Menetimme maa-alueita ja
jouduimme maksamaan sotakorvauksia.
Kotinsa ja maansa menettäneille evakoille
oli löydettävä uusi asunto ja työtä.
Mutta työtä kyllä riitti!
Sotakorvaukset maksettiin
ja vähitellen sodan kauhut unohtuivat.

Vuonna 1952
Suomessa järjestettiin olympiakisat.
Minäkin olin katsomassa kisoja.
Helsinkiin oli tullut urheilijoita
kaikkialta maailmasta.

Luottamus lisääntyi
Suomen ja Neuvostoliiton välillä.
Me opimme elämään rauhassa,
hyvinä naapureina.
Se on tärkeintä.

Urho Kekkonen oli Suomen presidentti yli 25 vuotta.

Vuonna 1975 järjestettiin suuri rauhankokous, jota kutsuttiin ETY-kokoukseksi. Tässä kokouksessa suurvaltojen johtajat vakuuttivat rauhan säilyvän.

KEKKOSEN AIKA

Urho Kekkosesta tuli
Suomen presidentti.
Kekkosen aika alkoi yleislakolla vuonna 1956.
Silloin kukaan ei mennyt töihin.
Me olimme kolme viikkoa poissa töistä.
Lakon aikana oli mielenosoituksia
ja hulinoita kaduilla.
Kekkonen oli hyvä presidentti.
Hän opetti meidät suomalaiset
lopullisesti tulemaan toimeen
neuvostoliittolaisten kanssa.

Minä olen joutunut kokemaan
kolme sotaa.
Minä tiedän millaista
sota on.
Toivotaan, että ei enää koskaan
Suomeen tule sotaa.
Kaikkein tärkeintä on, että rauha säilyy.
Siksi myös rauhankokoukset ovat tärkeitä.

Vanha Amuri tekee tilaa uudelle.

Jotain vanhasta jää aina elämään.
Menneessä on tulevaisuuden perusta.

MENNEESSÄ ON TULEVAISUUDEN PERUSTA

Ehdin tehdä töitä
yhteensä lähes 50 vuotta.
Koin puutetta ja kovia aikoja.
Olen silti elämääni tyytyväinen.
Olen saanut elää rikkaan elämän.
Olen nähnyt, kun Suomi itsenäistyi
ja kasvoi vaikeuksien kautta
maailman parhaaksi maaksi!

Tänä päivänä Suomessa on hyvä elää.
Onhan vielä paljon työttömiä,
mutta näin hyvin meidän asiamme
eivät vielä koskaan aikaisemmin ole olleet.

Minä olen jo vanha enkä elä enää kauan.
Nyt on nuorten vuoro
pitää huolta maailmasta.
Vanha Amurikin on purettu.
Vanha väistyy uuden tieltä.
Mutta jotain vanhasta jää aina elämään.
Menneessä on tulevaisuuden perusta.
Niinhän sen täytyy olla.

Tämä kirja on kirjoitettu selkokielellä.
Selkokielellä tarkoitetaan tekstiä, jota
on helppo lukea ja ymmärtää.

Tehtaantyttö-kirjassa 85-vuotias Helmi Haapanen
muistelee elämänsä vaiheita.
Ilot ja surut elävät kirjan sivuilla.
Jotain vanhaa jää aina elämään.
Menneisyydessä on tulevaisuuden perusta.

VANHUSTYÖN KESKUSLIITTO
centralförbundet för de gamlas väl ry

ISBN 951-9006-66-4